

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

5 vtrum delectationi contemplationis sint aliqua contraria.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

tus, ut remedium contra tristitiam quam patitur. Alio modo, in quantum ex magno desiderio delectationis alius cuius, non recusat aliquis tristitiam perferre, ut ad illam delectationem perveniat. & utroque modo luctu spreus ad consolationem futurę vitę perducit: quia ex hoc ipso quod homo luctet pro peccatis, vel pro dilatione glorię, meretur consolationem æternam. Similiter meretur etiam aliquis ex hoc, quod ad ipsam consequendam non refugit labores & angustias propter ipsam sustinere.

AD SECUNDUM dicendum, quod dolor ipse potest esse delectabilis per accidens, in quantum, si habet adiuturam admirationem, ut in spectaculis, vel in quantum facit recordationem rei amate, & facit percipere amorem eius, de cuius absentia doletur. Vñ cum amor sit delectabilis, & dolor, & omnia quę ex amore consequuntur, in quantum in eis sentitur amor, sunt delectabilia: & propter hoc etiam dolores in spectaculis possunt esse delectabiles, in quantum in eis sentitur aliquis amor conceptus ad illos, qui in spectaculis commemorantur.

AD III. dicendum, quod voluntas & ratio supra suos actus reflectuntur, in quantum ipsi actus voluntatis & rationis accipiuntur sub ratione boni, vel mali: & hoc modo tristitia potest esse materia delectationis, vel e converso, non per se, sed per accidens, in quantum scilicet utrumque accipitur in ratione boni vel mali.

Super Questionis trigesima quintę articulum quartum.

ARTICVLVS III.

Utrum omnis tristitia omni delectationi contrarietur.

Missis primis tribus articulis

Inf. artic. 6. quęl. trigesima quinta cor. fi. & 38. ar. i. ad primū. Et 3. q. 46. art. 8. ad 2. Et. 4. dist. 14. q. 1. ar. 4. q. 2. cor.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod omnis tristitia omni delectationi contrarietur. Sicut enim albedo & nigredo sunt contrarię species coloris, ita delectatio & tristitia sunt contrarię species animę passionū: sed albedo & nigredo uniuersaliter sibi opponuntur. ergo etiam delectatio, & tristitia:

¶ 2 Pręterea. Medicinę per contraria sunt: sed quilibet delectatio est medicina contra quamlibet tristitiam, ut patet per Philosophum in 7. Ethicorum. ergo quilibet delectatio cuiuslibet tristitię contrariatur.

¶ 3 Pręterea. Contraria sunt, quę se inuicem impediunt, sed quilibet tristitia impedit quamlibet delectationem. ut patet per illud quod dicitur in 10. Ethicorum. ergo quilibet tristitia cuiuslibet delectationi contrariatur.

SED CONTRA. Contrariorum non est eadē causa: sed ab eodem habitu procedit, quod aliquis gaudeat de uno, & tristetur de opposito. ex charitate enim contingit gaudere cum gaudentibus, & flere cum flentibus, ut dicitur in 12. ergo non omnis tristitia omni delectationi contrariatur.

RESPON. Dicendum, quod sicut dicitur in 10. Metaphysicę. Contrarietas est differentia secundum formam, forma autem est & generalis, & specialis. vñ contingit esse aliqua contraria secundum formam generis, sicut uirtus & uitium, & secundum formam speciei, sicut iustitia & iniustitia. Est autem considerandum, quod quędam specificantur secundum formas absolutas, sicut substantię & qualitates, quędam uerō specificantur

11. 10. ethic. c. 3. & 14. 10. mo. 5.

per comparationem ad aliquid extra, sicut passiones & motus recipiunt speciem ex terminis, sicut ex obiectis. In his ergo, quorum species considerantur secundum formas absolutas, contingit quidem, species, quę continentur sub contrariis generibus, non esse contrarias secundum rationem speciei: non tamen contingit, quod habeant aliquam affinitatem uel convenientiam adinuicem. Intemperantiam. & iustitiam, quę sunt in contrariis generibus, uirtutis scilicet & uitio, non contrariantur adinuicem secundum rationem proprię speciei, nec habent aliquam affinitatem, uel convenientiam adinuicem. Sed in illis, quorum species sumuntur secundum habitudinem ad aliquid extrinsecum, contingit quod species contrariorum generum non solum non sunt contrarię adinuicem, sed et habent quandam convenientiam & affinitatem, eo quod eodē modo se habere ad contraria, contrarietatem inducit: sicut accedere ad album, & accedere ad nigrum, hęc rationem contrarietatis. sed contrario modo se habere ad contraria hęc rationem similitudinis, sicut recedere ab albo, & accedere ad nigrum: & hoc maxime apparet in contradictione, quę est principium oppositionis. Nam in affirmatiōe & negatione eiusdem consistit oppositio, sicut album & non album: in affirmatione autem unius oppositorum, & negatione alterius attenditur convenientia & similitudo, ut si dicam nigrum, & non album. Tristitia autē & delectatio, cū sint passiones, specificantur ex obiectis, & quę secundum genus suum contrarietate habent: nā unum pertinet ad prosecutionem, aliud uerō ad fugam, quę se hęc in appetitu, sicut affirmatio & negatio ratione, ut dicitur in 6. Ethicorum. Et ideo tristitia & delectatio, quę sunt de eodem, habent oppositionem adinuicem secundum speciem: tristitia uerō & delectatio de diuersis. si eadem illa diuersa non sint diuersa opposita, sed disparata, non habent oppositionem adinuicem secundum rationem speciei, sed sunt et disparata, sicut tristiari de morte amici, & delectari in contemplatione. Si uerō illa diuersa sint contraria, tunc delectatio & tristitia non solum non habent contrarietatem secundum rationem speciei, sed etiam habent convenientiam & affinitatem, sicut gaudere de bono, & tristiari de malo.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod albedo & nigredo non habent speciem ex habitu ad aliquid extrinsecum, sicut delectatio & tristitia: vñ non est eadem ratio.

AD II. dicendum, quod genus sumitur ex materia, ut patet in 8. Metaphysicę. in accidentibus autem loco materię est subiectum. Dicitur autē quod delectatio & tristitia contrariantur secundum genus: & ideo in qualibet tristitia est contraria dispositio subiecti dispositioni, quę est in qualibet delectatione. nam in qualibet delectatione appetitus se hęc ut acceptans id quod hęc: in qualibet autem tristitia se hęc ut fugiens. & ideo ex parte subiecti quilibet delectatio est medicina contra quamlibet tristitiam, & quilibet tristitia est impedimentum cuiuslibet delectationis, præcipue tñ quę delectatio tristitię contrariatur est secundum speciem. Vnde patet solutio ad tertium. Vel aliter dicendum, quod et si non omnis tristitia contrarietur omni delectationi secundum speciem, tamen quantum ad effectum contrariatur. nam ex uno confortatur natura animalis: ex alio, uerō quodammodo molestatur.

ARTICVLVS V.

Utrum delectationi contemplationis sit aliqua tristitia contraria.

AD QVINTVM sic proceditur. Vñ, quod delectationi contemplationis sit aliqua tristitia con-

traria. dicit enim Apost. 2. ad Cor. 7. Quae secundum Deum est tristitia, penitentiam in salutem stabilem operatur: sed respicere ad Deum pertinet ad superiorum rationem, cuius est contemplationi uacare, secundum Aug. in 12. de Trinit. ergo delectationi contemplationis opponitur tristitia.

¶ 2 Præ. Contrariorum contrarii sunt effectus. si ergo unum contrariorum contemplatum est causa delectationis, aliud erit causa tristitiae: & sic, delectationi contemplationis erit tristitia contraria.

¶ 3 Præ. Sicut obiectum delectationis est bonum, ita obiectum tristitiae est malum: sed contemplatio potest habere mali rationem: dicit enim Philosoph. in 12. Metaph. quod quadam inconueniens est meditari. ergo contemplationis delectationi potest esse contraria tristitia.

¶ 4 Præ. Operatio quaelibet, secundum quod non est impedita, est causa delectationis, ut dicitur in 7. & 10. Eth. sed operatio contemplationis potest multipliciter impediri uel ut totaliter non sit, uel ut cum difficultate sit. ergo in contemplatione potest esse tristitia delectationi contraria.

¶ 5 Præ. Carnis afflictio est causa tristitiae: sed sicut dicitur Eccl. ultimo, Frequens meditatio, carnis est afflictio. ergo contemplatio habet tristitiam delectationi contrariam.

SED CONTRA est, quod dicitur Sapient. 8. Non habet amaritudinem conuersatio illius, scilicet sapientis, nec tadium conuictus eius, sed lætitiā & gaudium. conuersatio autem & conuictus sapientiae est per contemplationem. ergo nulla tristitia est, quae sit contraria delectationi contemplationis.

RESPON. Dicendum, quod delectatio contemplationis potest intelligi dupliciter. Vno modo ita, quod contemplatio sit delectationis causa, & non obiectum, & tunc delectatio non est de ipsa contemplatione, sed de re contemplata. Contingit autem contemplari aliquid nocuum & contristans, sicut & aliquid conueniens & delectans: unde si sic delectatio contemplationis accipiatur, nihil prohibet delectationi contemplationis esse tristitiā contrariā.

Alio modo potest dici delectatio contemplationis quia contemplatio est eius obiectum & causa, puta, cum aliquis delectatur de hoc ipso quod contempletur. & sic, ut dicitur Grego. Nyssen. ei delectationi, quae est secundum contemplationem, non opponitur aliqua tristitia: & hoc idem Philosophus dicit in 1. Topi. & in 10. Eth. sed hoc est intelligendum per se loquendo, cuius ratio est, quia tristitia per se contrariatur delectationi, quae est de contrario obiecto: sicut delectationi, quae est de calore, contrariatur tristitia quae est de frigore. Obiecto autem contemplationis nihil est contrarium. contrariorum enim rationes, secundum quod sunt apprehense, non sunt contrarie, sed unum contrarium est ratio cognoscendi aliud. unde delectationi, quae est in contemplando, per se loquendo, non potest esse aliqua tristitia contraria, sed nec etiam habet tristitiam annexam, sicut corporales delectationes, quae sunt ut meditando quaedam contra aliquas molestias, sicut talis delectatur in potu ex hoc, quod anxiatu sit: quoniam autem ita rota sitis est repulsa, etiam cessat delectatio potus. Delectatio enim contemplationis non catur ex hoc, quod excluditur aliqua molestia, sed ex hoc quod est in se ipsa delectabilis: non est enim generatio, ut dictum est, sed operatio quaedam perfecta. Per accidens autem admiscetur tristitia delectationi apprehensionis, & hoc dupliciter. Vno modo, ex parte organi, alio modo ex impedimento apprehensionis. Ex parte quidem

organi, admiscetur tristitia uel dolor apprehensionis, directe quidem in uiribus apprehensiuis sensitiue partis, quae habent organum corporale, uel ex se fibili, quod est contrarium debite complexionis organis: sicut gustus rei amarae, & olfactus rei foetida: uel ex continuitate sensibilibus conuenientis, quod per assiduitatem facit superexcrecentiam naturalis habitus, ut supra dictum est: & sic redditur apprehensio sensibilibus, quae prius erat delectabilis, tædiolosa. sed hæc duo directe in contemplatione mentis locum non habent: quia mens non habet organum corporale: unum dictum est in auctoritate induciae quod non habet contemplatio mentis, nec amaritudinem, nec tedium. Sed quia mens humana utitur in contemplando uiribus apprehensiuis sensitiuis, in quarum actibus accidit lassitudo, id indirecte admiscetur aliqua afflictio, uel dolor contemplationi: sed neutro modo tristitia contemplationi adiuncta per accidens, contrariatur delectationi eius. Nam tristitia quae est de impedimento contemplationis, non contrariatur delectationi contemplationis, sed magis habet affinitatem & conuenientiam cum ipsa, ut ex supra dictis patet. Tristitia uero, uel afflictio quae est de lassitudine corporali, non ad idem genus refertur, unum est penitus disparata: & sic manifestum est, quod delectationi, quae est de ipsa contemplatione, nulla tristitia contrariatur, nec adiungitur ei aliqua tristitia, nisi per accidens.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod illa tristitia quae est secundum Deum, non est de ipsa contemplatione mentis, sed est de aliquo, quod mens contempletur. scilicet de peccato, quod mens considerat ut contrarium delectationi diuinae.

AD SECUNDUM dicendum, quod ea quae sunt contraria in rerum natura, secundum quod sunt in mente, non habent contrarietatem. Non enim rationes contrariorum sunt contrariae, sed magis unum contrarium est ratio cognoscendi aliud, propter quod est una scientia contrariorum.

AD TERTIUM dicendum, quod contemplatio secundum se, nunquam habet rationem mali, cum contemplatio nihil aliud sit quam consideratio ueri, quod est bonum intellectus, sed per accidens tamen, in quantum, si contemplatio uilioris impedit contemplationem melioris, uel ex parte rei contemplatae, ad quam in ordinate appetitus afficitur.

AD IIII. dicendum, quod tristitia quae est de impedimento contemplationis, non contrariatur delectationi contemplationis, sed est ei affinis, ut dictum est. Ad 5. dicendum, quod afflictio carnis, per accidens, & indirecte se habet ad contemplationem mentis, ut dictum est.

ARTICVLVS VI.

Utrum magis sit fugienda tristitia quam delectatio appetenda.

Super quaest. trigesima quinta articulo sextum.

AD SEXTUM sic proceditur. Videtur, quod magis sit fugienda tristitia, quam delectatio appetenda. Dicit enim Aug. in li. 83. quae est. Nemo est qui non magis dolorem fugiat, quam appetat uoluptatem. Illud autem, in quo contra omnia consentiunt, uidetur esse naturale: ergo naturale est & conueniens, quod plus tristitia fugiatur quam delectatio appetatur.

¶ 2 Præ. Actio contrarii facit ad uelocitatem & intentionem motus. Aqua enim calida citius & fortius cogelatur, ut dicit Phil. 1. li. 7. Meteo. sed fuga tristitiae est ex

Articulo quinto omisso, circa sextum eiusdem questionis aduerte, quod d' superius in q. 29. articulo tertio, ubi odium comparatum est amori in fortitudine, duae tantum rationes dicitur sunt, quare per accidens odium est fortius amore, scilicet ex sensu, & mala coniugatione. hic autem cum comparatur delectationi tristitia, tres rationes afferuntur, scilicet ex sensu, ex mala coniugatione, & ex

2. q. 138. a. 1. corp. Et 3. di. 27. q. 1. ar. 3. ad 3. Et 4. di. 49. q. 3. a. 3. q. 3. com. 4. li. 83. q. 36. paulo post p. 111.

lib. i. summa 3. c. 2. m. & ex

li. 12. c. 3. & 4. 10. 3.

lib. 12. c. 3. & 4. 10. 3.

li. 7. 4th. c. 12 & 11. 10. c. 4 & 5. 10m. 5.

li. 4. c. 13. in sac. & c. 10

q. 4. 11.